

Marieke van Reet, de heks van Waarloos

We schrijven het jaar des heren 1597. We bevinden ons in Waarloos. Aan de rand van het Hessepoelbos staat een klein huisje, een stuk buiten de dorpskern. De woning van Marieke van Reet. Zij is 35 jaar en sedert 10 jaar weduwe en moeder van twee kinderen. Haar oudste dochter Josyne is 14 en zus Anna is 12. Sinds de dood van haar man is Marieke erg vereenzaamd. Marieke is bovendien een beetje simpel van geest en niet bepaald de mooiste vrouw, krom van het vele werken. Ze komt zelden in het dorp en gaat al helemaal niet naar de kerk. Ze heeft bijna geen financiële slagkracht en behoort tot de armste bevolkingslaag. Marieke komt amper toe om haar kinderen het nodige voedsel te verschaffen.

In de jaren 1590-1597, volgend op de dood van haar man, gebeuren hier en daar een aantal vreemde dingen in Waarloos. En die zaken leiden tot een bizarre ontknoping. We zetten de gebeurtenissen even op een rijtje.

- Bij boer Hermans sterven totaal onverwachts twee koeien.
- Bij Lieve Dom sterft een eerste kindje na veertien dagen.
- Bij Pieter De Hert heerst er plots een muizenplaag en verschillende van zijn koeien geven geen melk meer.
- Het paard van François Joosten blijft plots stilstaan en houdt dat zo vier uur vol, totdat Marieke het paard een klontje suiker geeft.
- Bij Johanna Tuytteleers sterft de 12-jarige Thomas na koorts en hevige stuipaanvallen.
- Bij stormweer blijken plots de klokken van de St.-Michielskerk een aantal keren te luiden en cirkelen er wel honderd uilen rond de kerktoren.
- En Marijn Hellemans geraakt plots niet meer thuis, maar blijft dolen, nadat hij de avond in het *Trapken op* heeft doorgebracht.

Zoals we nu wel weten, deze dingen hebben allemaal een rationele verklaring, maar tijdens een caféruzie ter gelegenheid van de jaarmarkt, waar Marieke even was geweest, zegt Marijn Hellemans dat Marieke overal in de buurt was, toen die zaken gebeurden. En dat zij voor die zaken verantwoordelijk is. Alleen een echte heks kan al die dingen doen. En Marijn vindt veel instemmend geknik, want de meeste mensen hebben ook de donderpreek gehoord van de pater Dominicaan die onlangs voor heksen heeft gewaarschuwd. Als ze aan die man zijn stem terugdenken, dan krimpen ze opnieuw ineen. Zoals toen in de kerk.

De zaken escaleren heel snel, want blijkbaar zijn er nog inwoners van Waarloos die het verhaal van Marijn willen bevestigen. Marieke reageert wat vreemd en weerlegt niet echt de beschuldigingen, maar vlucht in allerijl naar haar huisje, even buiten het dorp. Ze verliest daarbij haar tas, waarin blijkbaar een klein, vreemd boekje zit. Een toverboekje?

Kort daarop volgt de beschuldiging van hekserij. En men maakt snel werk van het proces. Marieke wordt voor de vierschaar gebracht, waar ze haar onschuld staande houdt, maar verder heel weinig zegt ondanks de scherpe ondervraging door baljuw Josse Claes, die duidelijk vooringenomen is en absoluut het plan heeft opgevat om Marieke op de brandstapel te krijgen.

Ze ondergaat de scherpste tortuur. Dat betekent dat ze de heksenband aankrijgt. Een lederen band met scherpe ijzeren pinnen aan de binnenkant die met vier touwen in de hoeken van de folterkamer is vastgemaakt. Ze zit op een krukje in haar schamel kleed. Men heeft haar kletsnatte leren schoentjes aangetrokken die maar net groot genoeg zijn en erg knellen. Achter haar wordt een vuur brandend

gehouden. In het begin ontkent ze alles. Maar al snel wordt ze vermoeid en loom door de vele vragen en het vuurtje in haar rug. Ze begint te knikkebollen en dreigt in slaap te vallen, maar telkens wordt ze ruw gewekt door de ijzeren pinnen die in haar hals dringen. En het leer van de schoenen begint door de warmte te krimpen, wat hevige pijnen in haar voeten veroorzaakt. En de baljuw blijft ongenadig doorgaan met het stellen van vragen. Mariekes krachten nemen stelselmatig af. Door de ondraaglijke pijnen gaat ze al snel door de knieën en ze bekent dat ze een heel aantal heksendaden heeft gesteld. We geven hier de opsomming.

- Ze is naar de heksensabbat op de Vosberg in Rumst geweest. Daar heeft ze met de duivel gedanst en met hem geboeleerd (gevlucht). Het was zeker de duivel, want zijn zaad was koud.
- Om het dorp Waarloos te vermijden heeft ze zich ingesmeerd met een heksenzalf en ze is met een bezem naar de samenkomst gevlogen.
- Ze heeft eeuwige trouw gezworen aan de duivel. Daarvoor heeft ze zijn achterste gekust.
- Daarvoor heeft ze het signum diabolicum van de duivel, het duivelsteken, gekregen, in de vorm van een wrat op haar wang.
- Ze geeft toe dat ze de gestelde daden in Waarloos heeft gesteld.
- Ze heeft zich in een kat veranderd om zo makkelijker te kunnen ervaren wat er in Waarloos gebeurde.

Na de tortuur bevestigt ze haar verklaringen maar betuigt meteen haar spijt om de gestelde daden. Ze is bang voor nieuwe martelingen. De vierschaar veroordeelt haar daarop tot de brandstapel, maar gezien haar berouw wordt haar gedeeltelijke genade toegestaan, zodat ze voor de verbranding eerst wordt gewurgd. Haar schamele bezittingen worden verbeurd verklaard en komen toe aan de baljuw. Haar kinderen worden in een armenhuis geplaatst.

Marieke is duidelijk het slachtoffer van de vele onderhuidse spanningen die er in het dorp Waarloos heersten en van de prediking door de Dominicanen. Als makkelijke speelbal van de dorpswoede is zij een van de ca. 50.000 slachtoffers die in West-Europa aan de heksenwaan ten prooi vielen.

Beste lezer, bij de aftiteling van een film zou nu een tekst verschijnen in de aard van: *Alle gelijkenissen met bestaande personen en toestanden zijn fictief en gebaseerd op louter toeval.* Inderdaad, er is in Waarloos nooit een heks aangeklaagd of verbrand. Toch is het historische kader reëel en correct. De beschrijving (van o.a. de marteling) klopt voor andere gevallen op andere plaatsen. Ook al kloppen de namen van de figuranten niet, ze komen wel uit archieven van die tijd. Daaruit blijkt dat sommige zestiende-eeuwse namen nog altijd populair zijn. En de familienamen zijn namen die in Kontich en Waarloos voorkwamen. En nog voorkomen.

Waarom hebben we u dan dit verhaal opgedist? Op 10 november 2005 kan u in Waarloos de tweede heksenwandeling meemaken. Tijdens deze wandeling spelen verschillende verenigingen uit Kontich en Waarloos enkele taferelen die met hekserij te maken hebben. Het fictieve verhaal van Marieke van Reet is daarbij de leidraad. Zij zal ons op die avond langs de kleinste paadjes en boerderijen van Waarloos begeleiden op onze zoektocht naar het verleden. Na het succes van de eerste editie kan Marieke waarschijnlijk ook nu op heel veel wandelaars rekenen.

Paul Catteeuw